

SVENSKA AKADEMIEN

Biobibliografisk notis

Orhan Pamuk är född den 7 juni 1952 i Istanbul i en välbärgad, sekulariserad medelklassfamilj. Hans far var civilingenjör liksom hans farbror och farfar. Det var Pamuks farfar som lade grunden till familjens förmögenhet. Under sin uppväxt var Pamuk inriktad på att bli målare. Han tog studentexamen vid Robert College och studerade därefter arkitektur vid Istanbuls tekniska universitet och journalistik vid universitetet i Istanbul. 1985-1988 vistades han i U.S.A., var gästforskare vid Columbia University i New York och under en kortare period knuten till University of Iowa. Han är bosatt i Istanbul.

Pamuk har sagt att han under sin uppväxt upplevde övergången från ett traditionellt ottomanskt familjeliv till en mer västerländskt orienterad livsstil. Om detta skrev han sin första publicerade roman, en släktkrönika med titeln *Cevdet Bey Ve Oğulları* (1982), som i Thomas Manns anda skildrar en familjs utveckling i tre generationer.

Hans andra roman *Sessiz Ev* (1983; *Det tysta huset*, 1998) skildrar från fem olika berättarperspektiv en situation där några medlemmar av en familj besöker sin åldrade farmor på en populär badort samtidigt som Turkiet befinner sig på randen till ett inbördeskrig. Tidpunkten är 1980. Barnbarnens politiska diskussioner och kamratumgänge återspeglar ett samhällsligt kaos där olika extremistiska organisationer kämpar om makten.

Det var med sin tredje bok *Beyaz Kale* (1985; *Den vita borgen*, 1992) som Pamuk fick sitt internationella genombrott. Till formen är den en historisk roman, förlagd till 1600-talets Istanbul, men till sin innebörd är den framför allt en berättelse om hur vårt jag är uppbyggt som berättelser och fiktioner av olika slag. Personligheten framstår som en föränderlig konstruktion. Huvudpersonen i berättelsen, en venetianare som sålts som slav till den unge lärde mannen Hodja, möter i Hodja sin spegelbild. Då de båda männen berättar sina livs historier för varandra sker ett utbyte av identitet. Kanske är det på ett symboliskt plan den europeiska romanen som har tillfångatagits och ingått förening med den främmande kulturen.

Pamuk har i sin romankonst blivit känd för sin lek med identiteter och dubbelgångarmotiv. En liknande problematik återfinns i romanen *Kara Kitap* (1990; *Den svarta boken*, 1995) där huvudpersonen i Istanbuls vimmel söker efter sin försvunna hustru och hennes halvbror med vilken han så småningom byter identitet. De talrika referenserna till Österlandets mystiska tradition gör det naturligt att uppfatta detta skeende ur ett sufiskt perspektiv. *Kara Kitap* innebar ett definitivt brott med den förhärskande socialrealismen i den turkiska litteraturen. Den väckte debatt i Turkiet inte minst genom sin anknytning till sufismen. Pamuk har med romanen som utgångspunkt skrivit manus till en film, *Gizli Yüz* (1992).

Yeni Hayat (1994; *Det nya livet*, 1996) är en roman om en hemlighetsfull bok som har egenskapen att oåterkalleligen förändra en människas liv om hon läser den. Sökandet efter denna bok har till det yttre resans form men kantas av litterära anspelningar, tankeexperiment i mystikens anda och reminiscenser av äldre turkisk populärkultur, vilket alltmera förvandlar handlingen till ett allegoriskt skeende besläktat med romantikens myter om en ursprunglig och förlorad visdom.

Benim Adım Kırmızı (2000; *Mitt namn är röd*, 2002) har enligt författaren till huvudtema relationen mellan öst och väst och skildrar den olikartade synen på konstnärens förhållande till sitt verk i de båda kulturerna. Det är en berättelse om det klassiska miniatyrmåleriet och samtidigt en mordgåta i historisk miljö, en bittert schön kärlekshistoria och en subtil dialektisk diskussion av individualitetens roll i konsten.

Pamuk har publicerat essäsamlingen *Öteki Renkler : Seçme Yazılar Ve Bir Hikâye* (1999) och stadskildringen *İstanbul : Hatıralar Ve Şehir* (2003; *Istanbul – minnen av en stad*, 2006). Den sistnämnda väver samman återblickar på författarens uppväxt med en skildring av Istanbuls litterära och kulturella historia. Ett nyckelord är *hüzün*, ett mångbottnat begrepp som Pamuk använder för att karakterisera den melankoli han ser som utmärkande för Istanbul och dess invånare.

Pamuks senaste roman är *Kar* (2002; *Snö*, 2005). Den utspelar sig på 1990-talet vid Turkiets östra gräns i staden Kars, en gång gränsstad mellan det osmanska och det ryska riket. Huvudpersonen, en författare som levtt i exil i Frankfurt, reser till Kars för att komma underfund med sig själv och sitt land. Romanen utvecklas till berättelse om kärlek och poetiskt skapande samtidigt som den sakkunnigt beskriver de politiska och religiösa motsättningar som utmärker det turkiska samhället i våra dagar.

Pamuk har i sitt hemland blivit känd som samhällsdebattör trots att han främst ser sig som skönlitterär författare utan politiska intentioner. Han var den förste författare i den muslimska världen som offentligt fördömde fatwan mot Salman Rushdie. Han tog ställning för sin turkiske kollega Yaşar Kemal när denne ställdes inför rätta 1995. Pamuk själv åtalades efter att ha yttrat i en schweizisk tidning att 30 000 kurder och en miljon armenier dödades i Turkiet. Åtalet väckte omfattande internationella protester. Det har sedermera lagts ned.

Litterära priser och utmärkelser: Milliyet Roman Yarışması Ödülü (1979, delat pris med Mehmet Eroğlu), Orhan Kemal Roman Ödülü (1983), Madaralı roman Ödülü (1984), the Independent Award for Foreign Fiction (1990), Prix de la Découverte Européenne (1991), Prix France Culture (1995), Prix du Meilleur Livre Étranger (2002), Premio Grinzane Cavour (2002), the IMPAC Dublin Award (2003), Ricarda-Huch-Preis (2005), Der Friedenspreis des Deutschen Buchhandels (2005), Prix Médicis étranger (2005), Prix Méditerranée Étranger (2006).

Verk på turkiska

- Cevdet Bey Ve Oğulları.* – İstanbul : Karacan Yayınları, 1982
Sessiz Ev. – İstanbul : Can Yayınları, 1983
Beyaz Kale. – İstanbul : Can Yayınları, 1985
Kara Kitap. – İstanbul : Can Yayınları, 1990
Gizli Yüz : Senaryo. – İstanbul : Can Yayınları, 1992
Yeni Hayat. – İstanbul : İletişim, 1994
Benim Adım Kırmızı. – İstanbul : İletişim, 1998
Öteki Renkler : Seçme Yazılar Ve Bir Hikâye. – İstanbul : İletişim, 1999
Kar. – İstanbul : İletişim, 2002
İstanbul : Hatıralar Ve Şehir. – İstanbul : Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2003

Verk på svenska

- Den vita borgen* / översättning från turkiskan av Kemal Yamanlar i samarbete med Anne-Marie Özkök. – Stockholm : Tiden, 1992. – Originaltitel: Beyaz Kale
Den svarta boken : roman / översatt av Jan Verner-Carlsson. – Stockholm : Tiden, 1995. – Översättning från den norska utgåvan med titeln: Svart bok och den engelska utgåvan med titeln: The black book. – Originaltitel: Kara Kitap
Det nya livet : roman / översatt från turkiskan av Dilek Gür. – Stockholm : Rabén Prisma/Arleskär, 1996. – Originaltitel: Yeni Hayat
Det tysta huset : roman / översatt från turkiskan av Dilek Gür. – Stockholm : Norstedt, 1998. – Originaltitel: Sessiz Ev
Mitt namn är röd / översättning: Ritva Olofsson. – Stockholm : Norstedt, 2002. – Originaltitel: Benim Adım Kırmızı
Snö / översättning Inger Johansson. – Stockholm : Norstedt, 2005. – Översättning från den engelska utgåvan med titeln: Snow. – Originaltitel: Kar
Istanbul - minnen av en stad / översatt av Tomas Håkanson. – Stockholm : Norstedt, 2006. – Originaltitel: İstanbul : Hatıralar Ve Şehir

Verk på engelska

- The White Castle* / translated from the Turkish by Victoria Holbrook. – New York : Braziller, 1991 ; London : Faber & Faber, 2001. – Translation of Beyaz Kale
The Black Book / translated by: Güneli Gün. – New York : Farrar, Straus, 1994 ; London : Faber & Faber, 1994. – Translation of Kara Kitap
The Black Book / translated by: Maureen Freely. – New York : Knopf, 2006 ; London : Faber & Faber, 2006. – Translation of Kara Kitap
The New Life / translated by Güneli Gün. – New York : Farrar, Straus, and Giroux, 1997 ; London : Faber & Faber, 1997. – Translation of Yeni Hayat
My Name is Red / translated from the Turkish by Erdağ M. Göknar. – New York : Knopf, 2001 ; London : Faber & Faber, 2001. – Translation of Benim Adım Kırmızı
Snow / translated from the Turkish by Maureen Freely. – New York : Knopf, 2004 ; London : Faber & Faber, 2004. – Translation of Kar
Istanbul : Memories and the City / translated from the Turkish by Maureen Freely. – New York : Knopf, 2005 ; London : Faber & Faber, 2005. – Translation of İstanbul : Hatıralar Ve Şehir

Verk på franska

- La maison du silence* / trad. du turc par Münevver Andaç. – Paris : Gallimard, 1988. – Traduction de: Sessiz Ev
Le livre noir / trad. du turc par Münevver Andaç. – Paris : Gallimard, 1994. – Traduction de: Kara Kitap

Le château blanc / trad. du turc par Münevver Andaç. – Paris : Gallimard, 1996. – Traduction de: Beyaz Kale
La vie nouvelle / trad. du turc par Münevver Andaç. – Paris : Gallimard, 1998. – Traduction de: Yeni Hayat
Mon nom est Rouge / trad. du turc par Gilles Authier. – Paris : Gallimard, 2001. – Traduction de: Benim Adım Kırmızı
Neige / traduit du turc par Jean-François Pérouse. – Paris : Gallimard, 2005. – Traduction de: Kar

Verk på tyska

Die weisse Festung / Aus dem Türk. übertr. von Ingrid Iren. – Frankfurt am Main : Insel, 1990. – Originaltitel: Beyaz Kale
Das schwarze Buch / Aus dem Türk. von Ingrid Iren. – München : Hanser, 1995. – Originaltitel: Kara Kitap
Das neue Leben / Aus dem Türk. von Ingrid Iren. – München : Hanser, 1998. – Originaltitel: Yeni Hayat
Rot ist mein Name / Aus dem Türk. von Ingrid Iren. – München : Hanser, 2001. – Originaltitel: Benim Adım Kırmızı
Schnee / Aus dem Türk. von Christoph K. Neumann. – München : Hanser, 2005. – Originaltitel: Kar
Der Blick aus meinem Fenster : Betrachtungen. – München : Hanser, 2006